

โครงการพัฒนาและส่งเสริมระบบการผลิตข้าวอินทรีย์

๑. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์

โครงการพัฒนาและส่งเสริมระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แผนงานยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรยั่งยืน

๒. ความสำคัญของโครงการ/หลักการและเหตุผล

ข้าวอินทรีย์ที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๖ จะส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ได้แก่ ยุโรป ร้อยละ ๘๐ เอเชีย (จีน ญี่ปุ่น) ร้อยละ ๕ อเมริกา และแคนาดา ร้อยละ ๕ เยอรมนี อังกฤษ ฝรั่งเศส เดนมาร์ก และเบลเยียม ไทยส่งออกข้าวอินทรีย์เป็นอันดับหนึ่งของโลก ประมาณปี ๒๕๕๓ ส่งออก ๑๔,๔๔๐ ตัน คิดเป็นมูลค่า ๑,๕๐๐ ล้านบาท และอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕-๒๐ ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากประเทศในกลุ่มอียูมีแนวโน้มการบริโภคข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้บริโภคชาวยุโรปและผู้บริโภคเชื้อสายเอเชียเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ซึ่งแม้ปัจจุบันอียูนำเข้าข้าวไทยอยู่แล้ว แต่ข้าวอินทรีย์และข้าวหอมมะลิอินทรีย์ถือว่าเป็นตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ ได้แก่เยอรมนี อังกฤษ ฝรั่งเศส เดนมาร์ก และเบลเยียม ซึ่งกรมการค้าต่างประเทศ ได้เร่งส่งเสริมให้มีการสั่งซื้อเพิ่มขึ้น เพราะผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูง และค่านึงในด้านสุขภาพอนามัยมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

ตลาดข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ ๔.๐ ของทั้งหมด โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตลาดอย่างชัดเจนคือ ช่องทางโมเดิร์นเทรด และช่องทางขายตรง ซึ่งมีมาตรฐานเดียวกับส่งออกทำให้ราคาค่อนข้างสูงส่วนอีกตลาดจะเป็นตลาดข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายโดยชุมชนเกษตรกร ซึ่งวางจำหน่ายในชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตและร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะ ราคาจะต่ำกว่าข้าวอินทรีย์ประเภทแรก

ตลาดผู้ส่งออก ผู้ประกอบการธุรกิจค้าข้าวส่งออกรายใหญ่ เพิ่มช่องทางการตลาด เพื่อเป็นทางเลือกสนองความต้องการของตลาดในประเทศ ซึ่งผู้ส่งออกรายใหญ่ได้แก่ Top Organic สมาคมเกษตรก้าวหน้า สหกรณ์กรีนเน็ต เป็นต้น ราคาข้าวอินทรีย์จะสูงกว่าราคาข้าวทั่วไป ประมาณร้อยละ ๑๐ - ๒๐

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญของการผลักดันให้เกษตรกรไทยเพิ่มปริมาณการผลิตข้าวอินทรีย์ตามความต้องการของตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งในตลาดต่างประเทศและภายในประเทศ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตและการตลาดข้าวอินทรีย์ โดยสรุปประเด็นหลัก ได้แก่

๑. การรับรู้และเข้าใจในหลักการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานยังไม่ทั่วถึง
๒. การประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการบริโภคไม่เพียงพอ
๓. ระบบข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดยังไม่ทันสมัย

ดังนั้น ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักวิชาการผลิต ซึ่งทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการสานิตในการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ดังนั้นรัฐบาลและภาคเอกชนต้องเร่งส่งเสริมผลักดันให้มีการขยายการผลิตข้าวอินทรีย์อย่างจริงจังในพื้นที่ที่มีศักยภาพทั่วประเทศ โดยเฉพาะการส่งเสริมความเข้าใจหลักการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานสากล และการเชื่อมโยงหาตลาดที่แน่นอน

๓. วัตถุประสงค์ของโครงการ

๓.๑ ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ที่เหมาะสมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิต การดูแลรักษา เก็บเกี่ยว การแปรรูป บรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์

๓.๒ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ที่สอดคล้องตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ (มกษ.๙๐๐๐ เล่ม ๔ : ข้าวอินทรีย์) แก่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค และเจ้าหน้าที่

๓.๓ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการเชื่อมโยงตลาด เพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าข้าวอินทรีย์ ทั้งภายในและต่างประเทศ

๔. พื้นที่ดำเนินงาน

กิจกรรม	เป้าหมาย	หน่วยนับ	พื้นที่ดำเนินการ
๑) กิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกร	๒๐	ชุมชน	พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๒) การตรวจรับรองการผลิตข้าวอินทรีย์			ภาคเหนือ และภาคใต้ที่มีความเหมาะสม
- แบบกลุ่ม	๑๐	กลุ่ม	พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
			ภาคเหนือ และภาคใต้ที่มีความเหมาะสม
- แบบเดี่ยว	๔,๐๐๐	แปลง	ทุกภาค

๕. เป้าหมาย

เป้าหมาย	จำนวน
๗.๑ กิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกร	๒๐ ชุมชน
๗.๒ ตรวจรับรองการผลิตข้าวอินทรีย์	
- รายเดี่ยว	๔,๐๐๐ แปลง
- แบบกลุ่ม	๑๐ กลุ่ม

๖. ระยะเวลาดำเนินการ

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐

๗. วิธีและขั้นตอนการดำเนินงาน

๗.๑ ชี้แจงแผนการดำเนินงานโครงการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ครบวงจรกับเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยข้าวและศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมต่อศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร

๗.๒ กิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกร

๗.๒.๑ พัฒนาและส่งเสริมชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ (กลุ่ม)

- คัดเลือกชุมชน/พื้นที่ผลิตข้าวอินทรีย์

- ชี้แจงโครงการในกลุ่มเกษตรกร

- จัดเวทีชุมชน เพื่ออบรมเกษตรกรด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ การพัฒนาการแปรรูปข้าว

และการสร้างมูลค่าเพิ่ม การจัดทำระบบควบคุมภายในแบบกลุ่ม การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ๓ ครั้ง

- การจัดทำแปลงสาธิตการผลิตข้าวอินทรีย์

- สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยอินทรีย์ กระจกใสข้าว ถูบปรุจุกภัณฑ์

- จัดทำคู่มือระบบควบคุมภายในกลุ่ม (จ้างที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการด้านการจัดทำคู่มือระบบ

ควบคุมภายใน และการจัดทำแบบฟอร์มเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง)

- เก็บข้อมูลต้นทุนการผลิตข้าว

๗.๒.๒) พัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีความพร้อมในการตรวจรับรอง โดยมี

เจ้าหน้าที่เข้าไปติดตามให้คำแนะนำเกษตรกรจำนวน ๓,๘๐๐ ราย

๗.๒.๓) พัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ระยะเริ่มต้น เพื่อเตรียมความพร้อมเกษตรกร

ในก่อนเข้าสู่การตรวจรับรองปีต่อไปจำนวน ๓,๐๐๐ ราย

๗.๒.๔) อบรมที่ปรึกษาเกษตรกร หลักสูตร การผลิตข้าวอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และระบบควบคุมภายในการผลิตข้าวอินทรีย์แบบกลุ่ม ๓ วัน เพื่อสามารถเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำกับกลุ่มเกษตรกรได้

๗.๓ การตรวจสอบและรับรองระบบการผลิตข้าวอินทรีย์

๗.๓.๑) พัฒนาผู้ตรวจประเมิน โดยการจัดอบรมผู้ตรวจประเมิน เพื่อให้มีความรู้ ความชำนาญด้านการตรวจประเมินระบบการผลิตข้าวอินทรีย์

๗.๓.๒) การตรวจสอบและรับรองข้าวอินทรีย์ โดยมีการตรวจรับรองทั้งแบบรายเดี่ยวและแบบกลุ่ม และให้เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ เล่ม ๔: ข้าวอินทรีย์ (มกษ. ๙๐๐๐ เล่ม ๔ - ๒๕๕๓) โดยมีขอบข่ายการตรวจรับรอง ๓ ขอบข่าย คือ แหล่งผลิต การแปรรูป และการคัดบรรจุ

๗.๓.๓) การตรวจสอบสารเคมีตกค้างในดิน น้ำ ข้าวเปลือก หรือข้าวสาร ในกรณีที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารเคมีตกค้าง สารเคมีที่ดำเนินการตรวจสอบประกอบด้วยสารเคมีในกลุ่ม Organochlorine, Organophosphates, Pyrethroids, Cabamate และโลหะหนัก (แคดเมียมและตะกั่ว)

๗.๓.๔) การจัดทำเอกสารประกอบการสมัครและการตรวจรับรองข้าวอินทรีย์ เช่น แบบคำร้อง ใบสมัครแบบบันทึก ข้อกำหนดการตรวจประเมิน แบบประเมินความเสี่ยง หนังสือคู่มือการตรวจประเมินสำหรับเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

๗.๕) กิจกรรมประชาสัมพันธ์และการเชื่อมโยงตลาด เพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ และเชื่อมโยงสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ ซึ่งกิจกรรมประกอบด้วย

- การจัดอบรมและสัมมนาด้านการพัฒนาการตลาด และการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิตข้าว
- การจัดงานรณรงค์/จัดนิทรรศการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและภูมิภาคในการเชื่อมโยงตลาด
- จัดทำสื่อ/เอกสารเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

๘. ผู้รับผิดชอบโครงการ

หน่วยงานหลัก: กองพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว

หน่วยงานสนับสนุน: กองเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

กองวิจัยและพัฒนาข้าว ศูนย์วิจัยข้าว

กองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์

๙. ผลผลิตของโครงการ (output)

๙.๑) เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์และตรวจรับรอง จำนวน ๔,๐๐๐ ราย ๒๐ กลุ่ม

๙.๒) จำนวนเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองอย่างน้อยร้อยละ ๗๐ ของผู้สมัครขอรับการตรวจรับรอง

๑๐. ผลลัพธ์ของโครงการ (outcome)

๑๐.๑) เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจด้านการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และข้าวอินทรีย์ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เพื่อสร้างมูลค่าที่มีมาตรฐานให้แก่สินค้าและผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์

๑๐.๒) สินค้าข้าวมีคุณภาพดี ได้รับการรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้า

๑๑. งบประมาณ ๔๐,๔๐๐,๐๐๐ บาท

กิจกรรม	หน่วย นับ	ปริมาณ	ราคา/หน่วย	งบประมาณ (ล้านบาท)	หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ
ยุทธศาสตร์ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ					
๑.๑ แผนงานยุทธศาสตร์การพัฒนากษตรยั่งยืน					
๑. กิจกรรมประชุมชี้แจงโครงการ (๒ วัน)	ราย	๑๐๐	๔,๐๐๐	๔๐๐,๐๐๐	กพภ.
๒. กิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมเกษตรกร				๑๐,๖๔๐,๐๐๐	
๒.๑ พัฒนาและส่งเสริมชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ (กลุ่ม)	ชุมชน	๒๐	๔๐๐,๐๐๐	๘,๐๐๐,๐๐๐	กพภ. ศวช. ศมช.
๒.๒ พัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีความ พร้อม	ราย	๓,๘๐๐	๓๐๐	๑,๑๔๐,๐๐๐	ศวช. ศมช.
๒.๓ พัฒนาและส่งเสริมเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ระยะ เริ่มต้น	ราย	๓,๐๐๐	๓๐๐	๙๐๐,๐๐๐	ศวช. ศมช.
๒.๔ อบรมที่ปรึกษาเกษตรกร หลักสูตร การผลิตข้าวอินทรีย์ ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และระบบควบคุมภายในการ ผลิตข้าวอินทรีย์แบบกลุ่ม ๓ วัน	ราย	๑๐๐	๖,๐๐๐	๖๐๐,๐๐๐	กพภ.
๓. กิจกรรมการตรวจรับรอง				๑๔,๗๘๐,๐๐๐	กรข.
๓.๑ พัฒนาผู้ตรวจประเมิน				๑,๔๐๐,๐๐๐	
- อบรมผู้ตรวจประเมิน (๕ วัน)	ราย	๒๐๐	๗,๐๐๐		
๓.๒ ตรวจรับรอง				๑๒,๘๔๐,๐๐๐	
- ตรวจรับรองแบบกลุ่ม	กลุ่ม	๑๐	๓๐,๐๐๐		
- ตรวจรับรองแบบรายเดี่ยว	แปลง	๔,๐๐๐	๓,๐๐๐		
(๑) ชุมชนที่พัฒนาในข้อ ๒.๑ แต่ยังไม่มีความพร้อมใน การตรวจแบบกลุ่ม ๑๐ กลุ่ม	แปลง	๒๐๐			
(๒) เกษตรกรรายเดี่ยวที่มีความพร้อม (ต่อเนื่อง (ราย เดิม) ๒๕๐๐ แปลง รายใหม่ ๑,๓๐๐ แปลง)	แปลง	๓,๘๐๐			
๓.๓ การตรวจวิเคราะห์สารเคมีตกค้างในดิน น้ำ หรือผลผลิต (๐.๒% จากรายใหม่)	ตัวอย่าง	๑๒๐	๔,๕๐๐	๕๔๐,๐๐๐	
๔. กิจกรรมประชาสัมพันธ์และการเชื่อมโยงตลาด				๕,๑๖๐,๐๐๐	กพภ.
- อบรม หลักสูตร การพัฒนาศักยภาพด้านการตลาด	ราย	๘๐		๘๙๕,๒๐๐	
- สัมมนา เครือข่ายการพัฒนาตลาดข้าวอินทรีย์	ราย	๖๐		๕๙๑,๖๐๐	
- จัดนิทรรศการ ประชาสัมพันธ์ เชื่อมโยงตลาด	ครั้ง	๔		๓,๐๑๓,๒๐๐	
- จัดทำเอกสารเผยแพร่	เรื่อง/แบบ	๓		๖๖๐,๐๐๐	
๕. จ้างนักวิชาการช่วยปฏิบัติงาน ส่วนกลางและส่วน ภูมิภาค	ราย	๒๔		๔,๓๒๐,๐๐๐	กพภ. กรข. ศวช. ศมช.
๖. ติดตามนิเทศงานส่วนกลาง				๖๐๐,๐๐๐	กพภ. กรข.
๗. อำนวยการ				๔,๕๐๐,๐๐๐	กรข.
รวม				๔๐,๔๐๐,๐๐๐	

